

KÜLÖNLEVONAT A PESTI HÍRLAP

**AZ EZERÉVES
MAGYARORSZÁG**

CÍMŰ KIADVÁNYÁBÓL

BUDAPEST, 1939.

AZ ERERÉVES MAGYAR ALKOTMÁNY

i is az a magyar alkotmány? A magyar nemzet élet-

formája, a magyar állam életének a rendje.

Minden egyes embernek van bizonyos életrendje, életformája. Kialakítják ezt a családi hagyományok, az öröklött szokások, a jellem, a foglalkozás, az életviszonyok, az egyéni életcélok. Mindezek az illető egyénnek különleges jelleget, egyéni életformát adnak, egyéniségé teszik.

Minden családnak is megvan a maga életrendje. Ha körülnézünk a társadalomban, láthatjuk, milyen különféle szellemben, erkölcsi felfogásban, milyen más életformák között és elvek szerint élnek a családok, a társadalomnak ezek a fontos alapsejtjei.

Az egyesületeknek, társaságoknak és más jogi személyeknek is megvan az életrendje, amelyet az alapszabályok szabnak meg. Hogy az illető intézmény milyen célra alakul, célját milyen szervek útján, milyen eszközökkel és milyen módon szolgálja, azt az illető intézmény szabályzatai részletezik és így e szabályokban van megállapítva az intézmény életrendje.

A magyar *nemzet* is egy nagy család, egy nagy társaság. A családnak tagjait összetartja a fajnak, nyelvnek, hagyományoknak, vérmérsékletnek, szokásoknak, felfogásoknak azonossága vagy hasonlósága, összetartja a közös föld és a közös kultúra, a közös múlt és a közös jövő. A magyar nemzet tagjait összetartja az a közös meggyőződés, hogy ennek a nemzetnek küldetése van a Duna völgyében, hogy ennek a nemzetnek feltétlenül érvényesülnie keli, azaz biztosítani kell méltó helyét a nemzetek társaságában.

Ezek az azonos és hasonló tulajdonságok, ezek az összetartó kapcsok, ez a közös meggyőződés sajátlagos lelkiséget, külön nemzeti jelleget alakítanak ki. A magyar nemzet tagjaiból ilyen módon nemzetegyeniség kovácsolódik össze, erkölcsi személyiség kristályosodik ki. Ez az erkölcsi személyiség: a magyar nemzet külön életre kel. A magyar élet megindult a magyarok Óshazájában, sok-sok évszázad viszontagságai között alakult s az isteni Gondviselés

kegyelmével fog folytatódni újabb évezredekben. Ezt az életet a nemzeti történelem írja le, mert a nemzet történelme nem egyéb, mint a magyar nemzet életrajza.

A nemzet életében egyesek és egyes nemzedékek sorsának alakulása csak láncszem. A nemzetegyéniesség méretei túlnőnek korokon és nemzedékeken, a nemzet élete a végtelenből ered és folytatódik a végtelen felé. Mindnyájunknak éreznünk kell a felelősséget, amely terhel bennünket a nemzet múltjával és jövőjével szemben. Tudnunk kell, hogy nemcsak egyéni sorsunknak vagyunk irányítói; tudnunk kell, hogy bennünk megszámlálhatatlan nemzedékek hagyománya él tovább, hogy mi az évszázadokon át összegyűlt erkölcsi értékeknek vagyunk átmenetileg gondozói, hogy a nemzeti értékeket lehetőleg gyarapítva kell átadnunk új nemzedékeknek.

Minden öntudatos nemzet érvényesülésre tör. Ahogy az egyes egyén biztosítani akarja helyét és megélhetését a nemzeti társadalomban és érvényesíteni akarja a benne rejlő képességeket, épűgy a nemzetek is ki akarják vívni helyüket a nemzetek társaságában. Amely nemzetben nincs meg ez az érvényesülési vágy, az vagy nem ébredt nemzeti öntudatra, vagy elvesztette hitét hivatásában és pusztulásnak indul. A nemzetegyéniességnek tehát szükséges járuléka az az aktivitás, amely a nemzetegyéniesség érvényesítését akarja.

A nemzetegyéniességnek ez az érvényesülése nemcsak nemzeti érdek, de általános emberi közérdek és egyéni érdek is. Az egyetemes kultúra a nemzeti kultúrákból tevődik össze, ezek által lesz színessé és gazdaggá: minden nemzet az ő különleges egyéniségének eszközeivel tud legjobban hozzájárulni az általános emberi értékek szaporításához. Viszont az egyes részére igen nagy előny, sokszor nélkülözhetetlen előfeltétel, ha egy őt megértő nemzeti társadalom keretében tudja erőit érvényesíteni. Mert „más berekben másképp szól az ének; ott nem értik a ti nyelveteket” — mondja a költő Tompa Mihály és szavaiban benne van a hazátlanul élők fájdalmanak minden keserősége.

A nemzeti eszme szolgálata tehát nem hoz ellentétbe sem az általános emberi, sem a különleges egyéni törekvésekkel. Sőt ellenkezőleg mind e törekvéseknek biztos hátvédet ad. A nemzeti élet tevékeny föld, amelyen összhangzatos munkára kelhet a nemzeti társadalom minden tagja; e föld nélkül gyökértelessé lesz minden törekvés, gyökértelessé leszünk mi magunk is. Csak a nemzeti alap tud megértő kapcsolatot teremteni a nemzetek között, mert a saját nemzeti eszmének a kultusza tiszteletet parancsol más nemzeti eszmék irányában is, feltéve, hogy ezek a nemzetek nem követnek hódító vagy hatalmi politikát, s nem kívánják leigázni véreinket, megbontani nemzeti egységünket.

A nemzeti érvényesülés útja az *államalkotás*. Az államalkotás teszi lehetővé, hogy a nemzet önállóan rendezkedhessek be, külön otthona legyen. Olyan otthon, amelyben az ő különleges egyéniségét érvényesítheti, nyelvét szabadon művelheti, kultúráját korlátlanul kifejtheti. Az államalkotó képesség nem minden nemzetnek volt mindig egyképen sajátja. A magyarság azonban e tulajdonságát már az őshazából hozta magával s mind a mai napig megőrizte. Mikor e hazában letelepedett, a mondák kódébe vesző pusztaszeri gyűlésen állapította meg az új haza berendezését és ezzel új európai állam alapjait tette le.

A magyar *állam* sok megrázkódtatáson ment át. Európa egyik legveszélyesebb pontján: Nyugat és Kelet, Észak és Dél határvonalán egy évezrede állja a viharokat. Maroknyi nép rokon nélkül. Pusztította tatár és török, gyengült, de életereje el nem fogyott. Volt idő, mikor Közép-Európa nagyhatalma volt és három tenger mosta határait. Ma meg van szaggatva, védtelen; de hitét; ma sem veszítette el jövőjében és valami misztikus erő, tántoríthatatlan meggyőződés hevíti. Tudta és tudja, hogy Trianon bilincsei époly kevéssé maradhatnak fenn, mint a török rabság vagy az osztrák elnyomás.

Az államiság jogi szerkezet; az emberi társaságoknak legmagasabb rendű alakja. Államot alkothat erőszak is, de csak átmenetileg. Mihamarabb összedől az állam, amelynek alapját nem egységes nemzeti közmeggyőződés teszi. A magyar állam sohasem volt kártyavár, pusztán jogi szervezet. Államiságunknak mindig a magyar nemzet adott tartalmat, életerőt. Államiságunknak ez adja az értékét, hogy nemzeti állam vagyunk, tehát olyan közösség, amelyben az egyeseket nemcsak mesterséges jogi kötelékek tartják össze, hanem erkölcsi kapsok; összetart bennünket minden, ami tömeget nemzetté tehet, ami az államterületet a haza földjévé avatja.

A magyar nemzet, mint az emberiségnek sajátos tulajdonságok által különvált része, a négy folyó partjain ezer éve államot alkotott magának. Ez az állam mindig nemzeti állam volt, mert éltető lelke a magyar nemzeti génusz volt és mert ez az állam mindenkor és minden ízében magán viselte a magyar nemzeti lélek különleges tulajdonságait, sajátosága karakterét.

Az állam életének éppoly nyilvánulásai vannak, mint az egyesek életének. Elgondolásunkban az állam külön hatalmas szemlélyé válik, amely az egyesekétől független életet él. Ennek az államszemélyiségnek az életnyilvánulásai: az állami akarat kifejezése és annak végrehajtása. Az állam épügy akar és cselekszik, mint az egyes. Míg azonban az egyes embernél egy testben, egy szervezet keretében bonyolódnak le ezek az életfolyamatok, addig

az állam életében külön nagy szervezetek szolgálnak úgy az állam-akarat kifejezésére, mint annak végrehajtására.

Az állam nem lévén természetes személy, szervekre szorul, hogy azok által működjék: akarjon és cselekedjen. Az államakarat a törvény. Hogy mi legyen a törvény, azt a nemzet a törvényhozó testületben fejezi ki; a törvény végrehajtásán' pedig az államszervek hosszú sora dolgozik: az államfőtől le a legkisebb községig, a végrehajtó hatalom hatalmas gépezete. Így alakul ki az államhatalom két ága: a törvényhozó és végrehajtó hatalom. Az állam tehát ezekben a szervezetben él.

Az állam életének a rendjét, a formáit az *alkotmány* állapítja meg. Ez szabályozza az állam szervezetét, az államhatalom gyakorlási módját, az állampolgárok jogait és kötelességeit. Tehát az alkotmány az állam életében az, ami az egyesületek és társaságok életében. az alapszabály, az egyesek és családok életében az életelvek, az életrend. Itt is életrendről van szó, életrendről, amely szerint az állam él, működik. Ilyen rend, azaz alkotmány nélkül állam fenn nem állhat, tehát minden államnak kell alkotmányának lennie.

Az alkotmányok természetesen nem egyformák. Kisebb-nagyobb eltérések vannak közöttük, sőt az egyes államok időnként is gyakran más alkotmányt készítenek maguknak. Az alkotmányokat az államok részére egyes emberek, tudósok és politikusok szokták előkészíteni, azokat az államfő akarata, vagy a törvényhozó testület határozata lépteti életbe; az ilyen alkotmányok tehát egységes alkotmány levelet, illetőleg törvényt alkotnak és azt fejezik ki, hogy alkotóik, legjobb esetben egy nemzedék miképen kívánja az államhatalom gyakorlását rendezni. Minthogy pedig a nemzedékek közfelfogása gyakran van hullámszerűnek kitéve, az új nemzedékek gyakran új alkotmányt készítenek az államnak, sőt sűrűn találkozunk egy emberöltőn belül is ismételt alkotmány-cserékkel. A forradalmi idők, a nagy állami megrázkódtatások korszaka az alkotmánygyártásnak valóságos melegágyai.

A magyar alkotmány nem egyes emberek, nem egy nemzedék alkotása. A magyar alkotmány sohasem volt és ma sincs egységes szerkezetbe, külön törvénybe foglalva, tételei úgy alakultak ki évszázados fejlődés folyamán. A magyar alkotmány felépítésén egymást követő nemzedékek hosszú sora dolgozott, tételeiben mindig az egyetemes nemzeti meggyőződés érvényesült. Röviden kifejezve: a mi alkotmányunk épügy, mint még az angol alkotmány: *történeti* és nem írott (kartális) alkotmány.

A történeti alkotmányoknak kétségtelenül hátrányuk, hogy tételeik nem lévén egységes szerkezetbe foglalva, nehezebben ismerhetők fel. A történeti alkotmányok tételei nagyrészt nem is törvényhozási úton, hanem formátlanul jöttek létre, csak szokás-

jogi alapon alakultak ki és nemzedékről nemzedékre szállva szent hagyományként maradtak tiszteletben. De a törvénybe foglalt tételek is különböző időben keletkeztek és el vannak szórva ezeréves törvénytarunk különböző lapjai. E, részben törvénybe sem foglalt, részben különböző törvényekben szétszórtan jelentkező tételek teszik a magyar alkotmányt. Rendszerbe foglalása nem csekély tudományos feladat, tanulmányozása és megismerése a magyar nemzet politikai történetében való elmélyedést kíván.

Ezzel a hátránnyal szemben minden történelmi alkotmány azal a felmérhetetlen nagy előnnyel rendelkezik, hogy valóban a nemzet közmeggyőződését tükrözi. Mi az alkotmányunkat nem kaptuk, nem másoltuk, azt egyáltalában nem készítették; úgy nőtt az ki a nemzeti lélekből természetes fejlemény gyanánt, mint a nemzeti kultúra legnagyobbzású alkotása. Az ilyen történelmi alkotmányra illik igazán, hogy az a nemzet saját életformája; mindenben megfelel a nemzet egyéniségének, lelki világának. Az ilyen alkotmány nagy hagyományok hordozója és egyúttal a jövő fejlődés útja.

Utóbbi időkben bizonyos körökben lehetett hallani azt az érvelést, hogy az alkotmány tisztelete nem lehet végcél, hogy az alkotmány csak formáság, amelyet — ha a nemzet érdeke úgy kívánja — félre szabad és kell tolni és más alkotmánnyal, más rendszerrel pótolni. Ez a tetszetősnek látszó érvelés talán megállhatja a helyét oly államokban, amelyekben az alkotmány csak kölcsönzött keret, tudományos elgondolás eredménye, tehát mesterséges alkotás, amelyekben tehát az alkotmány nincs hozzánőve a nemzeti lélekhez. A magyar alkotmány azonban nem olyan ruha, amelyet könnyen lehetne váltani; ez az alkotmány nemzeti egyéniségünknek megtestesülése. Ha helyesen mondja a költő, hogy „szívet cseréljen az, aki hazát cserél”, — nemzetünknek nemcsak szívet, de jellemet is kellene cserélnie ahhoz, hogy egy újonnan készített alkotmány keretei közé illeszkedjék. Mert ehhez a nemzethez ez az alkotmány, ez az életforma tartozik hozzá, épúgy, mint a magyar nyelv, s a magyar nemzeti kultúra sok más megnyilatkozása.

Ki tudná megmondani, hogy Franciaországban az ancien regime, a gyorsan változó forradalmi alkotmányok, Napoleon állama, az egymást váltogató királysági és köztársasági alkotmányok közül melyik volt az igazi francia alkotmány? Ki tudná megmondani, hogy a német nemzethez a császári, a weimari vagy a mai tekintélyi állam alkotmánya illik-e inkább? Az azonban kétségtelen, hogy a magyar alkotmány épúgy egy nemzet sajátja, mint az angol vagy az amerikai alkotmány. A mi alkotmányunk nemcsak a magyar állam alkotmánya, de jellegében is teljesen *magyar alkotmány*.

Az alkotmány történeti jellege természetesen nem jelent megkövesedést; a történeti alkotmány is változik. Ez a változás azonban nem erőszakos megszakítás és új rendszer életbelépte, hanem fejlődés, továbbépítés. Az írott alkotmányokat a belőlük kiábrándult nemzetek könnyen dobják félre; szívesen mennek világháramlatok után és kísérleteznek a változó idők hatását mutató új alkotmányokkal. Az 1919. évi weimari német alkotmány épüget iskolát csinált Európában, mint az olasz fasizmus rendszere. Márpedig Mussolini szavai szerint az alkotmány nem exportcikk, amelyet hagyományok nélkül tévelygő államok könnyen vesznek át, hogy néhány év, legfeljebb évtized múlva megint félredobják. Hogy azonban a nemzeti hagyományoknak még az alkotmány terén is milyen jelentőségük van, mi sem mutatja jobban, mint hogy az új alkotmányokat gyártó nemzetek is részben történelmükben vélik megtalálni az erkölcsi erőforrásokat.

A világháramlatok hatása alól a magyar alkotmány sem zárkózhatott el; de idegen eszmékért az ősi intézményeket soha fel nem áldozta. A szükségesnek talált reformokat beépítette alkotmányába is és ezzel az alkotmányt tovább fejlesztette. Így lett az az 1848-i évi nagy reform is csak állomás a magyar alkotmánytörténelemrútján, de nem új alkotmány. A mai átmeneti helyzetet szabályozó közjogi törvény: az 1920:I. törvénycikk is az ősi alkotmány alapján áll. Amikor az évekig tartó világháború nagy megpróbáltatásai után Európaszerte valósággal dühöngött az alkotmányozás láza, s gombamódra keletkeztek új alkotmányok nemcsak a legyőzött, de a semleges, sőt győztes államokban is, a kicsiny, megtépett Magyarország — szinte leküzdhetetlennek látszó nehézségek között is — az ősi alkotmányosságához való visszatérésben jelölte meg a közjogi kibontakozás útját.

A történeti alkotmány sokkal rugalmasabb, semmint hogy az még nagyobb szélviharban is kártyavárként összeomljon; a történeti alkotmány ugyanis be van építve a nemzeti közmeggyőződésbe. Az írott alkotmány mesterséges alkotás lévén, ahhoz a nemzet kevésbé ragaszkodik; azonkívül a kartális alkotmányt az írott szavak betűje és a zárt szerkezet merevvé is teszi. Kiseb reformnál is sokszor már a szakaszok egész sorát kell kiküszöbölni és újakkal pótolni; ez az eljárás azonban ellentétet, vagy legalább is értelmezési nehézségeket eredményez és az egységes szerkezetet könnyen felboríthatja. A történeti alkotmány reformtörvényét az idők folyamán a nemzeti közmeggyőződés illeszti be az alkotmány többi rendelkezései közé és azokkal egységes szelleművé teszi; a hozzáépítés rövidesen szerves alkotórész lesz, mint ahogy egységes képet kap a dóm, amelyen egy szellemtől áthatottan nemzedékek dolgoztak.

A történeti alkotmány nemzetét ugyanis hagyományos szellem hatja át. Ez a hagyományos szellem ragaszkodást diktál az ősi intézményekhez és a reformok bekapcsolását a történeti fejlődésbe. A történeti alkotmányt csak tovább lehet építeni, de sohasem szabad lerombolni. Lerombolni annyi lenne, mint megtagadni dicső múltunkat és gyökértelen új életet kezdeni; vájjon ezt az üres fényűzést megengedhetnénk-e magunknak?

A történelmi alkotmány nemzetét és így a magyar nemzetet is *alkotmányhűség* tünteti ki. Hű a magyar nemzet az alkotmányhoz, mert abban önmagát látja teljesezésbe menve. Ragaszkodik, de nem az alkotmány betűihez, hanem annak a szelleméhez, a századokon át felhalmozódott erkölcsi értékekhez. Mert a magyar nemzetet mindig különleges jogi érzék jellemezte: katona- és politikus-nemzet volt. Míg karddal kezében védte függetlenségét, a jog fegyverével védte szabad alkotmányát, s mély politikai bölcseséggel dolgozott annak belső kiépítésén és továbbfejlesztésén. Halmazta az alkotmány biztosítékait, hogy az évszázados küzdelemmel kivívott és fenntartott alkotmányosság ne eshessek könnyű áldozatul abszolutisztikus törekvéseknek. S ezeket a biztosítékokat most magunk dobjuk lomtárba, önként legyünk hűtlenek az ősi intézményekhez?

Hisz a nemzetek a világrámlatok mai zűrzavaros áramlatában részben már rájöttek, részben előbb-utóbb majd mind rájönnek arra, hogy elsősorban önmagukra \annak utalva. Keresni kezdik önmagukat, hogy ezzel jövőjüket szilárdabb alapra építsék. A fasizmus és nemzeti szocializmus is csak kísérletek erre az önmegismerésre; mindegyik nagy nemzetnek külön nemzeti programja. Mi akkor követjük helyesen a német és olasz példát, ha mi is múltunkban, önmagunkban keressük jövőnket. Ne akarjunk mindenáron idegen ruhát ölteni, mikor az nem illik ránk; úgy is csak szorítana és hamarosan kiábrándulást, meghasonlást hozna. Szabad intézményekhez szokott nemzet nem lehetne sohasem boldog e szabad intézmények nélkül. S ne feledjük, hogy amiről önként mondunk le, annak a visszaszerzése rendszerint nagyon nehéz.

Az alkotmányhoz való hűség biztosítja az alkotmány folytonosságát, azaz a *jogfolytonosságot*. Ez azt jelenti, hogy az alkotmány módosítására csak törvényes, azaz alkotmányos eszközökkel szabad törekedni. Tehát mindenkinek a jelenlegi alkotmány alapján kell állani mindaddig, amíg annak módosítása törvényes úton meg nem történt. Forradalmi eszközök igénybevétele épügg veszélyes, mint puccs-szerű kísérlet. Ilyenek csak akadályozhatják az alkotmány érvényesülését, de meg nem szüntethetik érvényét. A jogfolytonosságot előbb helyre kell állítani és a jogfejlődést ott

kell folytatni, ahol az annak idején megszakadt. így 1867-ben sikerült az uralkodó hosszas ellenállásával szemben kivívni az 1848-as alapra való helyezkedést.

A jogfolytonosság azonban nemcsak alaki, hanem anyagi fogalom is. Nem elég az, hogy a reformok a forradalmi út mellőzésével, azaz a törvényes keretek közt jöjjenek létre, hanem a reformoknak a meglévő intézményekben kell gyökerezniök, az alkotmányfejlődés irányával számolniuk, alkotmányos berendezésünk összhangját fenntartaniuk. A magyar nemzetben rendkívül nagy ragaszkodás van ősi intézményeihez: a királysághoz, az országgyűlési rendszerhez, a megyei önkormányzathoz. Sokszor térünk vissza már elhagyott gondolathoz: így a vármegyék megszűnt követküldési jogát a főrendiház újjászervezésénél értékesítettük, a felsőház ősi egyenrangúságát legújabbán állítottuk vissza, a nádori intézmény felújításának kérdése pedig a politikai és tudományos irodalomban állandóan visszatér. Az államfői hatalom gyakorlásának jelenlegi szabályozásánál is Hunyadi János kormányzósága szolgált mintául.

Vajjon nem lehetünk-e boldogok, hogy alkotmánytörténelmünk a legnehezebb helyzetekben is biztos útmutatást tud adni. Ez a történelmi szellem a legbiztosabb vezér, a múlt megtagadása pedig a legbiztosabb jele a hanyatlásnak.

A magyar állam és nemzet 1938-ban ünnepelte Szent István király halálának kilencszáz esztendősz fordulóját. Ebben az ünnepi évben az egész magyar nemzet osztatlan figyelme első királya felé fordult, aki a mai magyar államnak az alapjait lerakta azáltal, hogy a nyugati kultúrát elterjesztette, a nemzetet a keresztény hitnek megnyerte, a királysági államformát felvette és az állam közigazgatási szervezetének alapjait megvetette.

A magyar nemzet ma is a szentistváni alkotmány alapján áll. Az ő páratlan bölcseséggel megvalósított intézményei: a nemzeti keresztény államiság, a királysági államforma és a vármegyei szervezet mind a mai napig életben vannak. A szentistváni intézmények tartalma az idők folyamán sokszor módosult, sok átalakuláson ment keresztül, de az alapok fennmaradtak, az intézmények élnek és ma is megadják a mi államiságunknak különleges magyar jellegét. Szent István csodálatos államférfiúi bölcseséggel megtalálta azt az egyetlen helyes életformát, amely a magyar nemzet igényeinek, történelmi hivatásának és földrajzi elhelyezkedésének egyedül felel meg.

Szent István *nemzeti* államot alkotott; a magyar állam nemzeti jellegét ezeréves történelme igazolja. Kis nemzetként és közelebbi vérrokonok nélkül állunk Európa közepén, de ezer év viszontagságai között is meg tudtuk őrizni államunk függetlenségét és nemzeti jellegét. Elfogadtuk a nyugati kultúrát, de nem

áldoztuk fel keleti hagyományainkat. Védjük a nyugati kultúrát és az európai civilizációt, védjük a kereszténységet évszázadokon át a keletről fenyegető veszélyekkel: a tatárokkal és törökökkel szemben; de nem voltunk hajlandók alávetni magunkat a nyugati államok fennhatóságának és az osztrák elnyomási törekvésekkel szemben századokon át folytattunk szabadságharcot.

A magyar állam nemzeti jellege nem akadályozta soha a nem magyar anyanyelvű polgártársainkkal való békés együttélést. Szent István király hagyta örökül fiához intézett Intelmeiben ezt a békés politikát és ez a politika jellemzi azóta is törvényhozásunkat. A társországoknak országos önkormányzati és nemzetiségi szabadságáról alkotott törvényeink és más jogszabályaink mindenkor kitűntek abban a megértő szellemben, amellyel a kisebbségek jogai iránt viseltettünk. Szent István országai békés otthont biztosítottak mindenkor a magyar állam minden anyanyelvű polgárának, azaz a szent korona minden népének.

Szent István azonban nemcsak nemzeti, hanem *keresztény* államot alkotott, eljegyezte nemzetünket a római kereszténységgel. A királyság felvételéhez a római pápa hozzájárulását kérte, a katolicizmust a magyar állam intézményei közé beépítette, államvallássá tette. A magyar állam és a katolikus egyház szoros kapcsolatát az egész történelem folyamán mi sem mutatja jobban, mint a magyar király főkegyúri joga, amely jog a magyar királynak a magyar katolikus egyház beléletében valóságos egyházfejedelmi helyzetet biztosít. A magyar állam ma is a legszorosabb kapcsolatot tartja fenn a keresztény egyházakkal, ezen egyházak képviselőinek felsőházi és törvényhatósági bizottsági tagságok biztosítása által úgy a törvényhozásra, mint a közigazgatásra törvényes befolyást enged. A magyar államiság és a keresztény egyházak ezen belső kapcsolata nemzeti politikánkat a keresztény erkölcs alapjára helyezi.

Szent István a magyar államnak *királysági* államformát adott és a nemzet ehhez az államformához azóta megszokás nélkül ragaszkodik. Megtartotta a nemzet ezt az államformát a világháború befejezése után is, amikor pedig a királyi hatalomnak a gyakorlása a közbejött események következtében lehetetlenné vált és amikor a monarchikus államforma hitele Európaszerte meg-ingott; arra az időre, ameddig a királyi hatalomnak a gyakorlása lehetetlenné vált, a nemzet kormányzót állított Horthy Miklós személyében a magyar állam élére, a királyi hatalomban foglalt jogok gyakorlására. A kormányzói intézmény már régebben is előfordult a magyar alkotmány történetében, s mikor a nemzet a magyar alkotmány e válságos korszakában a kormányzó hatáskörét megállapította, a törökverő nagy Hunyadi János kormányzói hatáskörét megállapító 1446. és 1447. évi törvényeket vette min-

tául. Ez a kormányzóság tehát nem szünteti meg, csak helyettesíti a királyi intézményt és a helyettesítés tekintetében is a nemzet régi hagyományait újítja fel. Magyarország hivatalosan ma is királyságnak nevezi magát és összes intézményei viselik a királyi jelzöt.

A Szent István által nyugati mintára létesített királysági intézményt a magyar nemzet csakhamar *alkotmányos* tartalommal töltötte meg. Szent István erős kézzel hajtotta végre a magyar állam újjászervezését, de már az ő korában is fellelhetők azok az elemek (a nemzet közreműködése a királyválasztásban, királyi eskü, a királyi tanács részvétele a törvényhozásban, stb.), amelyek az alkotmányos irányú fejlődésnek kiindulópontjaiul szolgálhattak. Az alkotmányos közfelfogás mind erősebben hódított tért és az 1222. évi Aranybullában a törvénytörő királlyal szemben való fegyveres felkelés jogáig fokozódott. Ettől az időtől kezdve az alkotmányosság, azaz a nemzet részvétele a közhatalomban, a magyar alkotmánynak legfontosabb alapelve.

A II. Szilveszter pápa által Szent Istvánnak adományozott *királyi korona* már Szent István törvényeiben és a fiához intézett Intelmekben mint a királyság és az ország megszemélyesítője szerepel. A Szent Korona folyton emelkedő nemzeti tisztelet tárgya és hova-tovább az egész magyar államiság és alkotmányosság jelképe lesz. Werbőczy idején már teljes kifejlésben van az a szent koronatan, amely a magyar államiság alkotmányos berendezésének legszemléltetőbb kifejezője. A szent koronatan szerint a Szent Korona az az erkölcsi személyiség, amelyben az egyes nemzetrészek egészszé olvadnak; ez az a forrás, amelyből minden hatalom ered; ez az a keret, amely területet és lakosságot különleges állami létbe foglal össze. A Szent Korona tana szerint az államhatalom a nemzeté, amely azonban azt a kormányzás ténye által megosztja a királlyal. Király és nemzet együtt teszik ki a Szent Koronát, amely a magyar államiságnak misztikus megszemélyesítője és az alkotmányos királyság szimbóluma. A hatalom megosztottsága a király és a nemzet között úgy a törvényhozásban, mint a végrehajtó hatalom gyakorlása terén nyilvánul. A magyar állam területe a Szent Korona országai, a király a Szent Korona feje, a polgárok a Szent Korona tagjai, az állami javak a Szent Korona javai; még a magántulajdonnak is a Szent Korona az ősforrása, amelyre az uratlanná vált birtokok visszaháramlanak.

A magyar nemzet részvétele az államhatalom gyakorlásában elsősorban az *országgyűlés* útján jut kifejezésre. Az országgyűlés már a XIII. századtól kezdve tevőlegesen részt vesz a törvények hozatalában és általánossá válik a szabály, hogy az országgyűlés közreműködése nélkül törvényt alkotni nem lehet. Mindig az országgyűlés hatáskörébe tartozott a király megválasztása, a

királyi hitlevél szövegének a megállapítása és a királyi eskü kivétele, az adó és újoncmegajánlás, a végrehajtó hatalom fejének: a nádornak a megválasztása, stb. Az országgyűlés a XVII. századtól kezdve két kamarára osztva folytatta tanácskozásait és hozta határozatait.

A magyar állam 1526-ban a Habsburgok trónra emelésével perszonális unióba jutott az osztrák örökös tartományokkal. Ettől az időtől kezdve a nemzet gyakran volt kénytelen hosszas küzdelmeket folytatni egyrészt az alkotmányosságnak, másrészt állami önállóságának és függetlenségének fenntartásáért és elismertetéséért. Ez a küzdelem változatos eredménnyel folyt, de végeredményben mindig sikerült biztosítani a magyar álláspont elismerését. Ebben a küzdelemben a nemzet egész rendszerét dolgozta ki az alkotmányosság és függetlenség biztosítékainak.

A magyar alkotmány egészen a XIX. század közepéig *rendi* alapon nyugodott. A Szent Korona testét tevő nemzet rendekre tagozva vett részt a közhatalom gyakorlásában. A nemesség kiváltságos helyzetének megszüntetése és a jobbagység felszabadítása 1848-ban alkotmányunk rendi jellegét megszüntette és az állampolgári jogegyenlőséget biztosította. Ettől az időtől kezdve az országgyűlés alsóháza népképviselési alapon nyugszik.

Az 1848-ban elejtett rendiség gondolatának más formában való újjáéledését jelenti az érdekképviselések, azaz a foglalkozási csoportok törvényes képviselőinek megszervezése és e szervezeteknek a törvényhozásra és a végrehajtó hatalom gyakorlására való befolyásának a biztosítása. Az országgyűlés felsőházát az 1926. évi reform helyezte részben rendi alapra. A törvényhatóságok törvényhatósági bizottságaiban pedig az 1929 : XXX. és 1930 : XVIII. törvénycikkek biztosítottak az érdekképviselések részére tagsági jogot.

Az országgyűlés kéttáblás rendszere Magyarországon lehetővé teszi egyrészt a népképviselési rendszernek a megvalósítását és ezen át az állampolgárok világnézeti és politikai pártállás szerinti csoportosulásának a törvényhozásban való kifejezésre juttatását, másrészt új formában megvalósítja, illetőleg új életre kelti a rendiség gondolatát, amennyiben a törvényhozás egyik házában törvényes képviselőhöz juttatja a különböző foglalkozási csoportok érdekképviselőit, a társadalom különféle osztályait, az irodalom, tudomány és művészet képviselőit. A magyar hagyományokban gyökerező, de a modern eszméket is érvényesítő ez a szervezeti összealkotás szerencsés összhangba hozza a parlamentarizmus és rendiség eszméjét.

A törvényhozás az utóbbi időben három fontos alkotmányjogi javaslattal is foglalkozott. Ezek közül az első, amely mint 1937 :XIX. törvénycikk nyert kihirdetést, a kormányzó jogkörét

bővíti ki és teszi majdnem a királyi hatáskörrel egyenlővé. Megállapítja továbbá, hogy amennyiben a jelenlegi kormányzó működése a királyi szék betöltése előtt szünnék meg, miképpen történjék az új kormányzó megválasztása és az államfői hatalom ideiglenes, átmeneti gyakorlása. A második törvény, az 1937:XXVII. törvénycikk, az országgyűlés felsőházának a jogkörét erősíti meg es a törvényhozás általános ügyeire nézve visszaállítja ősi egyenrangúságát, csak a költségvetési és más pénzügyi javaslatokra nézve marad fenn a képviselőház túlsúlya. A harmadik törvény, az 1938.-XIX. törvénycikk, a választójog titkos gyakorlását teszi általánossá, de egyúttal gondoskodik megfelelő biztosítékokról a titkossággal kapcsolatos veszélyek megelőzésére; ebből a szempontból a választójog mérsékelt korlátozása, a plurális szavazati jog bevezetése, a demagógia korlátozása méltók a figyelemre. A legutóbbi, 1939. évi választások már e törvény alapján történtek.

Egyed István.

